

Delen af de mod Udmarkskommissionen fremsatte Anker maatte anses for *ubegrundede*, men at der dog var nogen Grund til at antage, at Kommissionen, for saa vidt angik de tillagte, raa Jorder, for hvilke Afgiften skulde ansættes til 1 Td. Havre pr. Td. Land til Taksten 8, „havde misforstaaet de givne Bestemmelser” saaledes, at de paa Jorderne satte Takster vare „udfundne ikke blot efter Jordernes daværende Beskaffenhed”, men at der derved ogsaa var „set hen til det Udbytte, de kunde afgive, naar de efter Udløbet af et vist Antal Aar vare opdyrkede”. Følgelig kunde „den paa disse Takster grundede Afgift” antages „at være ansat noget højere, end den efter de givne Bestemmelser skulde ansættes”; denne Formodning bestyrkedes ved en Sammenligning mellem Afgiften af de omhandlede raa Jorder og af de ved Auktion afhændede, isolerede Udmarksparceller. Afgiften af de førstnævnte Jorder vilde nemlig, naar Havren reduceredes „til Penge efter en Pris af 3 Rdlr. pr. Tønde”, og der i det kapitaliserede Beløb paa Grund af Afgiftsmoderationen i de første Aar efter Overdragelsen fradroges 25 pCt., svare til en Købesum af 1,333 Rdlr. pr. Td. Hartkorn, medens Købesummerne for de isolerede Parceller, udregnede paa samme Maade, androge 1,117 Rdlr. pr. Td. Hartkorn. Og, omend „de med allerede bestaaende Jordbrug forenede raa Jorder” maatte have haft en større Værdi end „de ude i Udmarkerne liggende, isolerede Parceller”, vilde dog en Prisdifference af næsten 20 pCt. „næppe tilstrækkeligt kunne forklares paa denne Maade”. Ved at sammenholde Afgifterne af de raa Jorder med de Købesummer, der vare indkomne ved de i Aarene 1867—70 stedfundne Salg af betydelige Arealer af Sogdenes Udmarksjorder, var Amtmanden over Bornholm kommen til et for Arvefæsterne endnu ugunstigere Resultat, idet disse efter hans Beregning havde betalt deres Jorder med en Pris, der var omtrent 100 pCt. højere end den Pris, der var betalt for de af Sognene afhændede Udmarkslodder. Og kunde nu Ministeriet vel ikke „tillægge denne sidste Sammenligning nogen afgørende Betydning”, idet Priserne for Sogdenes Udmarker formentlig kunde være blevne „stærkt trykkede ved de stedfundne, store Afhændelser”, saa var der dog efter samtlige, fremhævede Omstændigheder Grund til at antage, at Klagerne ikke vare „aldeles ugrundede” over de virkelige „i flere Tilfælde temmelig høje” Afgifter af de raa Jorder. Der kunde saaledes af *Billighedshensyn* være Anledning til at „komme Arvefæsterne til Hjælp, for saa vidt det kunde ske uden at drage betænkelige Følger efter sig i andre Retninger”. Naar Spørgsmaalet derefter var om den rette Maade at hjælpe Arvefæsterne paa, vilde vist nok den nærmeste Udvej være et Tilbud til Arvefæsterne om at „lade deres raa Jorder falde tilbage til Statskassen, saaledes at de ved at opgive dem tillige frigjordes for Afgiften”. Herved vilde der imidlertid klæbe flere Vanskeligheder, for Statskassens Vedkommende navnlig, at de raa Jorder ofte havde en uregelmæssig Figur og laa rundt om den gamle Fæstelod, uden at der havdes egen Adgang til dem, saaledes at de ikke egnede sig til at bortsælges som særegne Parceller, og for Arvefæsternes Vedkommende, at større eller mindre Stykker af de raa Jorder i Almindelighed vare opdyrkede, og at Arvefæsterne havde paadraget sig Pante-gæld for at faa Penge til Opdyrkningen. Man vilde derfor „ikke godt kunne forlange”, at de skulde tilbagegive Lodderne hæftelsesfri, medens Kreditorerne heller ikke kunde „henvise til at lade sig nøje med at modtage de eventuelle Købesummer for de paagældende Lodder”, da de havde Sikkerhed for deres Laan ikke blot i de raa Lodder, men tillige i de gamle Fæstelodder og selvfølgelig ikke kunde bringes til at frafalde denne Sikkerhed. Et andet Alternativ, som under Sagens Forhandling var bragt i Forslag, var helt at opgive den stedfundne Bonitering, „saaledes at Afgifterne bleve beregnede efter Matrikulens Bonitering og ansatte til 1 Td. Havre for hver Td. Land til Taksten 8 efter nysnævnte Bonitering”. Efter denne Fremgangsmaade vilde Afgiften, der for samtlige de paagældende Lodder beløb sig til *396 Tdr. 7 Skpr. 2 Fdk. Havre*⁶⁵⁾, „saafremt Reduktionen gennemførtes for dem alle”, blive nedsat med *ca. 496 Tdr.*, „som altsaa gik tabt for Statskassen”. Men denne Fremgangsmaade kunde heller ikke følges blandt andet af den Grund, at Hartkornet paa Bornholm — selv om det, naar man sammenfattede mange Lodder, kunde afgive en omtrentlig Maalestok for deres Værdi — dog var „saa lidet paalideligt ansat”, at det paa ingen Maade vilde „kunne benyttes som Maalestok for de enkelte Lodders Godhed eller den Afgift, der af dem kunde udredes”⁶⁶⁾. For saa vidt man dernæst vilde mene,

⁶⁵⁾ Motiverne oplyste in fine, at der af de raa Jorder i det hele var bortarvefæstet underhaanden 490 Parceller med et samlet Areal af 1,843 Td. Land, skyldsats for Hartkorn 37 Td. 6 Skp. og bærende den i Teksten nævnte samlede Afgift.

⁶⁶⁾ Motiverne oplyste i denne Henseende, at der „ved frit Salg af de af Statskassen afhændede isolerede Udmarkslodder” var opnaaet Priser, der varierede fra 445 Rdl. til over 10,000 Rdlr. pr. Td. Hartkorn,